

УДК
338.1:504.04
(477)

Доповіді розроблено в рамках Модулю Жана Моне Європейські практики із зеленої трансформації: уроки для України Проєкт 101085135-EUGREEN.
Проєкт співфінансується Європейським Союзом, проте висловлені погляди та думки належать лише авторам цього проєкту і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

Троян Валентин

PhD-студент

кафедра Економічної теорії та міжнародних економічних відносин
ННІ «Придніпровська державна академія будівництва і архітектури»
м. Дніпро, Україна

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО БІЗНЕСУ В ПРОЦЕСІ ПОВОЄННОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація: Стаття розглядає основні принципи і підходи до створення екологічного бізнесу в Україні в умовах повоєнної відбудови. Здійснено аналіз науково-практичних засад, які забезпечують сталий розвиток екологічно орієнтованих підприємств у постконфліктний період. Розглянуті основні етапи відновлення економіки, роль екологічного бізнесу в створенні нових робочих місць, інтеграції екологічних стандартів та інноваційних технологій у виробничі процеси.

Ключові слова: екологічний бізнес, повоєнна відбудова, економіка України, сталий розвиток, інноваційні технології, екологічні стандарти, відновлення економіки.

Одним із ключових напрямів екологічної політики України після завершення війни є концепція «зеленої» відбудови, що передбачає відновлення і подальший розвиток територій з акцентом на екологічну сталий розвиток. У цьому контексті вітчизняний бізнес повинен стати основним драйвером економічного зростання, сприяючи соціальній стабільності та зміцненню міжнародної позиції країни. Бізнес розглядається не тільки як економічний інструмент, але й як засіб для створення робочих місць, залучення інвестицій в промисловий сектор, відновлення інфраструктури та розвитку нових підприємств.

Україна має шанс побудувати конкурентоспроможну та стабільну економіку, яка буде спрямована на екологічно чисті технології за умови врахування інтересів різних соціальних груп, включаючи людей з обмеженими можливостями. Трансформація бізнес-середовища має не лише підтримувати економічне зростання, а й забезпечувати доступність робочих місць для вразливих категорій населення. Така модель відбудови сприятиме розвитку «зеленої» економіки, яка буде доступною для всіх і допоможе зберегти навколишнє середовище.

Початковим етапом у реалізації «зеленої» перебудови повинно стати всебічне дослідження поточного стану кліматичної політики, що включає:

Стратегічні документи та законодавство — Україна має низку основних документів, які сприяють екологічній політиці, таких як Конституція, Закони про охорону навколишнього середовища, Стратегії сталого розвитку, Національний план дій щодо енергоефективності та інші, що регулюють напрямки екологічної політики на різних рівнях.

Фінансова підтримка «зелених» проектів — реалізація енергоефективних програм і екологічних ініціатив здійснюється через державні програми, міжнародні донорські ініціативи (ЄБРР, Світовий банк, ЄІБ) та стимулювання приватних інвестицій.

Регуляторні механізми — держава активно підтримує «зелені» технології через податкові пільги, субсидії, стандарти екологічної безпеки та інші регуляторні інструменти, стимулюючи розвиток екологічно чистих рішень у бізнесі.

Сталий розвиток політики — забезпечення сталості розвитку «зелених» ініціатив та продовження реалізації національних стратегій через стабільне фінансування та активну взаємодію з громадськістю та зацікавленими сторонами.

Партнерство з громадськістю — важливим аспектом є залучення громадян до процесу розробки «зелених» програм, проведення консультацій і публічних обговорень для легітимності рішень.

Багато розвинених країн активно застосовують технології для «зеленого» відновлення, враховуючи соціальні аспекти цього процесу. Наприклад, Німеччина активно розвиває відновлювальні джерела енергії та зменшує залежність від вугілля. Данія робить акцент на залучення приватних інвестицій в енергетику і підтримці місцевих громад. Швеція створює можливості для соціально вразливих груп через утилізацію відходів.

Ісландія та Норвегія забезпечують доступ до енергії для всіх верств населення, включаючи інклюзивність у транспортних ініціативах.

Україна має можливість застосувати досвід цих країн, скоротити часові рамки і забезпечити швидший перехід до «зеленої» економіки.

Ключові сфери для розвитку включають енергетику (зокрема вітрову та сонячну енергію), будівництво (модернізація інфраструктури для зменшення енергоспоживання), транспорт (перехід на електричні автомобілі), сільське господарство та лісовий сектор (екологічно стійкі методи ведення господарства) та інноваційні технології. Усі ці галузі мають потенціал створювати нові робочі місця і підтримувати соціально вразливі верстви населення, що сприятиме відновленню країни та збереженню екологічної стабільності.

Держава має активно сприяти створенню стабільного та передбачуваного економічного середовища, яке буде підтримувати розвиток «зеленої» економіки та допомагати малим і середнім підприємствам, що рухаються в напрямку відновлення та інклюзивного розвитку територій. Важливо забезпечити доступ підприємств до фінансових ресурсів для впровадження екологічних технологій, що зменшать негативний вплив на навколишнє середовище.

На сьогодні розвиток екологічного підприємництва в Україні відбувається досить повільно. Це пов'язано з низьким рівнем обізнаності бізнесу щодо сучасних екологічних технологій, недостатньою державною підтримкою, непередбачуваною ситуацією в країні, дефіцитом капіталу, скороченням кількості клієнтів, порушенням ланцюгів постачання, високими податками та зборами. Для вирішення цих проблем необхідно впровадити такі заходи: надання консультацій бізнесу щодо екологічної модернізації виробництва з урахуванням вимог законодавства Європейського Союзу, забезпечення доступу до фінансових інструментів та фондів ЄС на рівних умовах з європейськими компаніями, залучення безповоротної фінансової допомоги та технологій для екологічної модернізації підприємств, надання доступних кредитів (під 0%) або вигідних програм кредитування, локалізація виробництва обладнання в Україні, підтримка експорту продукції, інвестування в екологізацію виробництва та зниження викидів під час повоєнного відновлення, а також приведення екологічної політики у відповідність до європейських стандартів[1].

На сьогодні в Україні існує низка фінансових програм підтримки та консультативних послуг для «зелених» підприємств, які займаються екологічно відповідальним бізнесом [5]. Для того, щоб перехід до «зеленої» економіки був ефективним, всі заходи мають відповідати визначеним критеріям та вимогам (таблиця 1).

Табл. 1.

Напрями модернізації в секторі економіки у темпі «зеленого» шляху

Заходи	Характеристика
«Озеленення» угод	До них відносимо нові навички з урахуванням природоохоронних аспектів, до цієї категорії входять професії, що зачіпають практично усі сфери діяльності: транспорт, будівництво, промисловість, туризм, сільське, лісове господарство та ін.
«Зелені» робочі вакансії	Сприяють перерозподілу працівників, надання гідної роботи та підтримання переміщених працівників
Зміна моделі виробничого процесу і споживання	Налагоджувати ширші методи виробництва відповідно до принципів промислової екології, включаючи циркулярну економіку та моделі споживання, що враховують екологічні та соціальні виклики (переробна упаковка та повторні споживчі властивості товару)
Утворення нових галузей та удосконалення старих	«Зелена» охорона навколишнього середовища – це діяльність, яка охоплює та сприяє споживанню енергії, води, зменшенню викидів парникових газів, відходів та забруднення, а також надає захист біорізноманіттю.
Справедливий розподіл ресурсів	Застосування альтернативних джерел замість вичерпних, а також справедливий розподіл природних ресурсів між різними групами населення

Отже, очевидно, що відновлення України після завершення військового конфлікту матиме значний вплив на процвітання країни в середньостроковій та довгостроковій перспективах. Те, що буде закладено в основи «зеленої» економіки сьогодні, визначатиме основні напрямки розвитку країни на багато років уперед. Тому в цьому контексті важливо зосередитися на формуванні нової концепції з детальним покроковим планом «зеленого» відновлення через ефективну діяльність вітчизняних підприємств. Держава повинна вже зараз окреслити основні напрямки розвитку бізнесу, зокрема через: стимулювання «зелених» інвестицій за допомогою спеціальних інвестиційних фондів або податкових пільг для компаній, що реалізують «зелені» проєкти; розвиток «зеленої» інфраструктури через будівництво енергоефективних будівель, вітрових електростанцій, сонячних панелей, а також систем водопостачання та очищення; підтримку малих і середніх підприємств, які займаються «зеленими» технологіями, надаючи їм фінансову та консультативну допомогу; стимулювання «зеленого» споживання через низку програм і ініціатив, які підвищують обізнаність громадян про «зелені» технології та продукти; впровадження соціально справедливих програм, які включатимуть у «зелений» сектор соціально вразливі групи населення[5].

Післявоєнна «зелена» відбудова України є важливим елементом сталого розвитку та охорони навколишнього середовища, де бізнес відіграє ключову роль не лише в економічному розвитку, а й у забезпеченні соціальної стабільності та інклюзивного розвитку регіонів. Інвестуючи в «зелені» технології, екологічно чисте виробництво та сталий бізнес, підприємства можуть сприяти створенню стійких умов для розвитку країни і покращенню якості життя громадян.

Ми переконані, що успішна повоєнна відбудова повинна базуватися на ретельно розробленій державній політиці, де «зелене» відновлення, враховуючи інклюзивність, стане основою стратегічного розвитку. Це дозволить створити стабільні умови для розвитку країни, залучаючи всі верстви населення до процесу «зеленого» розвитку та підвищення якості життя громадян. Тільки такий підхід забезпечить сталість і успіх у процесі «зеленої» відбудови України, що є критично важливим для створення позитивного майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Поясник, Г. (2023). РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ. Економіка та суспільство, (47).
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-11>
2. Національна екологічна політика. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/natsionalna-ekologichna-polityka/> (дата звернення: 15.02.2024).
3. Дослідження стану бізнесу в Україні. Дія.Бізнес. URL: https://business.dia.gov.ua/uploads/7/37703-rezul_tati_opituvanna_biznesu_sicen_2024_1.pdf (дата звернення: 02.03.2024).
4. Заяц О. В., Федорець Є. В. Бекграунд «зеленої економіки» зарубіжних країн для запровадження досвіду в український бізнес. Науковий збірник «InterConf». 2023. № 181. С. 79–83.
5. Панухник О., Янчинський В., Курах О. «Зелена» відбудова України: спроможність вітчизняного бізнесу щодо відновлення та подальшого інклюзивного розвитку території. Галицький економічний вісник. 2024. Том 87. № 2. С. 93–100.